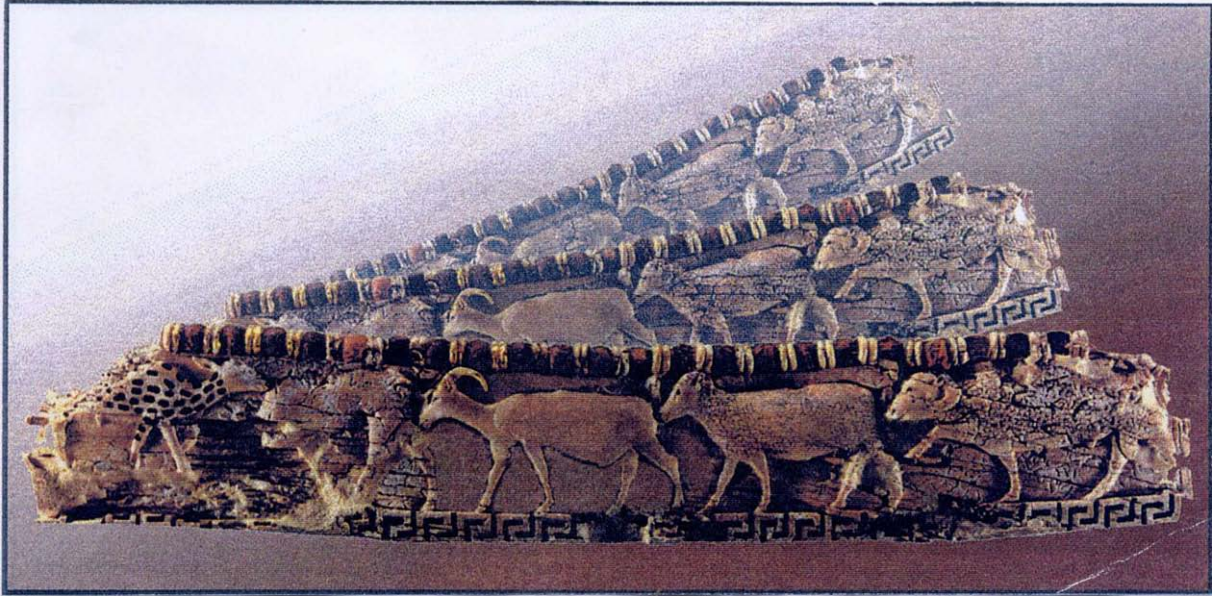

THE KERKENES DAĞ YÜZEY ARAŞTIRMASI

1997 SEZONU ÖN RAPORU

Geoffrey and Françoise SUMMERS

TEŞEKKÜRLER

Kerkenes Projesi'nin ilk aşamasının son sezonu Ağustos-Eylül 1997'de Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nün (BIAA) himayesinde gerçekleştirilmiştir. Projede çalışanlara, sponsorlarımıza ve dostlarımıza şevkli çalışmaları ve maddi, manevi destek ve teşviklerinden dolayı teşekkürü borç biliriz. T.C. Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne ve Yozgat Müze Müdürü Sayın Musa Özcan'a projenin başından beri devam eden yardım ve desteklerin dolayı müteşekkirimiz. Yozgat Valisi Sayın Nafiz Kayalı, Yozgat Kültür Müdürü Sayın Veyis Şanal ve Sorgun Kaymakamı Sayın Ekrem Yaman projemize destek vermeye devam etmişlerdir. T.C. Kültür Bakanlığı temsilcimiz Samsun Müzesi'nden Sayın Uğur Terzioğlu'na ise özverili çalışmaları ve yardımlarından dolayı kendimizi borçlu hissediyoruz. Şahmuratlı Köyü sakinleri ve özellikle muhtar Sayın Osman Muratdağı'na misafirperverlikleri ve sağladıkları kazı evinin dostça atmosferi sayesinde iyi bir çalışma çıkarmamızı sağlamışlardır. Ayrıca Dr. Şevket Bağcı'ya ve onun aracılığı sayesinde evişlerini yürütenlere özellikle teşekkür ederiz. Onlarsız bu çalışma dönemini sürdürmek imkansız olurdu.

British Academy (İngiliz Akademisi) ve BIAA tarafından mali kaynak sağlanmıştır. Ayrıca Yibitaş-Lafarge AŞ. ODTÜ'de halen devam etmekte olan sezon sonrası çalışmalarımız için bir Intergraph bilgisayarı ve araştırma asistanı için mali destek sağlamışlardır. Intergraph GIS yazılımının eğitim amaçlı bir kopyasında anonim kişiler tarafından sağlanmıştır. Fotoğraf taraması Prof. Dr. Bülent Özgüç'ün işbirliği ile Bilkent Grafik Bölümünde, TAI ve BIAA'de yapılmıştır. Zeki Sagay (MNG Inc.) orthografik fotoğraflarla yapılan çalışmayı yönetmektedir. Dijital fotoğraf makinası Nuro AŞ. tarafından projeye hediye edilmiştir. Özellikle halkla ilişkiler ve projeye fon sağlamak amacıyla tasarlanan sekiz sayfalık renkli bir broşür Türkiye İş Bankası tarafından bastırılmıştır. Core Resources Management, Yozgat Galata Hotel, Ankara Hilton, Intergraph Inc., Mesa Inc., ODTÜ, Metiş-Balfour Beatty Joint Venture, Ankara Sheraton, Sokkia Seza, Yenigün İnşaat ve Yimpaş projemize çeşitli yardımlarla katkıda bulunmuşlardır. Alishar Projesi'nin başkanı Dr. Ronald Gorny ise projesine ait olan bazı ekipmanları bize ödünç vermiştir. Dr. Atilla Çınar ve Onur Köse (Hacettepe Üniversitesi Jeoloji Bölümü) MTA tarafından sağlanan Landsat tematik görüntüsüyle dijital bir arazi haritası hazırlamışlardır.

Konsevator Simone Korolnik bu sezonda bize katılmıştır. Kendisinin geçen sonbaharda özenli bir çalışma ile konservasyonunu gerçekleştirdiği fildişi obje halen Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin yeni sergi salonunda sergilenmektedir. Objenin konservasyon çalışmaları sırasında yardımları ve verdiği destek için Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü Sayın İlhan Temizsoy'a ayrıca teşekkürlerimizi sunarız.

Chicago Oriental Institute GIS ofisinin yöneticisi, Scott Branting, yine aynı kurumca sağlanan ekipmanları kullanarak GPS ölçümlerini yapmıştır. Şehir surları ile ilgili araştırma ve belgeleme çalışmaları Nilüfer Baturayoğlu, şehir sur kapıları ile ilgili detaylı araştırma ve belgeleme çalışmaları Ömür Harmanşah tarafından tamalanmıştır. Şehri oluşturan yapılarla ilgili araştırma ve belgeleme çalışmaları da genel olarak Christine Perrier sorumluluğunda yürütmüşlerdir. Halen kendisi projede araştırma asistanı olarak çalışmalarına devam etmektedir. Levent Topaktaş (Intergraph Inc.) danışmanlığında Deniz Kutay grafik ve elektronik veri tabanını hazırlamaktadır. Web sayfası ve grafik dizayn çalışmaları Bilkent Grafik Dizayn öğrencilerinden Jakob Michalski tarafından sürdürülmektedir. Prof. Dr. Mete Nakiboğlu ve Dr. Mustafa Türker tarafından yeni kurulmuş olan Jeodesi ve Jeografik Bilgilendirme Teknolojileri (ODTÜ) lisans üstü programı şemsiyesi altında arazi çalışması sonrası GIS analiz çalışmaları devam ettirilmektedir. Jeolojik ve jeomorfolojik araştırmalar Prof. Dr. Ayhan Erler, Kadir Dirik, Pırl Önen (ODTÜ) ve Christine Perrier tarafından yürütülmüştür. Projenin başından itibaren her sezon bizimle çalışmış olan Nahide Aydın ekibimizin vazgeçilemez bir parçası haline gelmiştir. Ekibimizin diğer kıymetli elemanları ise: Kamyar Abdi, Jennifer Alcock, Fiona Armitage, Stevan Beverley, Katherine Geers, Andrew Goldman, Ivgeniya Grigoriev, Zenia Hüserich, Peri Johnson, Torben Larsen, Jared Miller, Jennifer Ross ve Stine Rossel. Gerçekten uluslararası bir yapıya sahip olan ekibimiz Berkeley, Bilkent, Chicago, Kopenhag, Londra, ODTÜ, Tel Aviv ve UCLA üniversiteleri lisans ve lisans üstü öğrencilerinden oluşmuştur.

Geoscan'den Dr. Lewis Somers jeomanyetik örnekleme stratejilerini ve görüntü işlem yöntemlerini, İbrahim Çiftçi tarafından toplanan veriler ile tasarlamıştır. Bazı ekip elemanları da jeofiziksel araştırma tekniklerini öğrenmede başarı göstermişlerdir.

Dr. Wendy Matthews'a 1996 yılında kendisi tarafından mikromorfolojik araştırmalar için toplanan örnekler ve bunlar üzerindeki çalışmalarını sürdürmesi için BIAA ek bir mali destek vermiştir.

Ayrıca tavsiye ve desteklerinden dolayı Prof. Crawford H. Geenewelt'e, Dr. David French'e, Dr. Roger Matthews'a ve Prof. Henry T. Wright Jr.'a teşekkür ederiz.

AMAÇLAR

- 1) Med şehri Pteriea olduğu düşünülen antik kentin yerleşim planının tamalanması.
- 2) Şehir surunun yazılı ve çizimsel belgelenmesini tamamlamak.
- 3) Şehrin güney ucundaki anıtsal kamu yapılarından oluşan bölgenin yazılı ve çizimsel belgelenmesini tamamlamak.
- 4) Daha önceki sezonlardan ve 1996'daki deneme açmalarından çıkan buluntuların konservasyonunun, çiziminin ve fotoğraflanmasının tamalanması.
- 5) Belirlenen yerleşim adalarının işlevi ve mimarisi ile ilgili bazı soruları cevaplandırmak ve yazılım geliştirilmesine katkıda bulunmak için sınırlı jeofiziksel araştırma yapılması.
- 6) Rektifiye edilmiş fotoğraflardan oluşturulan mosağın tamalanması için uçurtma ile hava fotoğraflarının çekilmesi.
- 7) Jeolojik ve jeomorfolojik araştırmalara devam edilmesi.
- 8) Kale ve Kiremitlik bölgelerinden Helenistik - Bizans dönemi keramiklerinin toplanması ve üzerinde çalışma yapılması.
- 9) Akademik makaleler ve antik şehir hakkında hazırlanacak kitap için çalışmaların sürdürülmesi.

Bütün amaçlarda kısmen veya tamamen başarıya ulaşılmıştır. Sezon sırasında, ekip arkadaşlarımızın bir kısmı BIAA landroverı ile talihsiz bir trafik kazası geçirmişlerdir. Araç kullanılamaz hale gelmesine rağmen ufak tefek yaralanmalar dışında ekip arkadaşlarımızın ciddi bir sağlık problemi olmamıştır. Kaza sonrasındaki yardımlarından ve anlayışlarından dolayı Ankara' daki İngiliz Arkeoloji Enstitüsüne ve çalışanlarına, özellikle Dr. Roger Matthews'a teşekkürü bir borç biliriz.

YENİ ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

1. GPS(Küresel Yer Belirleme Sistemi)

Kale ve onu çevreleyen yamaçların detaylı bir topoğrafik haritasını çıkarmak için GPS kullanılmıştır (Şekil 3). Böylece bu haritanın üstüne rektifiye edilmiş fotoğrafların ve kale duvarlarının planının çakıştırılması mümkün olmuştur(Şekil 4). Bir sonraki aşama bilgisayar ortamında üç boyutlu bir gösterimin hazırlanmasıdır. Bunun yapılabilmesi için kendi grid sistemimizin GPS'in kullandığı UTM grid sistemine aktarılması gerekmektedir. Bu aktarım işlemi ve toplanan verilerin biraraya getirilmesi ODTÜ Coğrafi Bilgilendirme Sistemleri (GIS)Enstitüsünde *Microstation* bilgisayar yazılımı ile yapılmaktadır. *Aerial V* yazılımı ile fotoğraflık rektifikasyon ve *Microstation* yazılımı ile verilerin biraraya getirilmesi işlemi Levent Topaktaş (Intergraph Inc.) yardımı ile Deniz Kutay tarafından yürütülmektedir.

2. Yüksek Yoğunluktaki Örneklemeye ile Jeomanyetik Araştırma Yapılması

İki adet 40x40m. gride yüksek yoğunluktaki örneklemeye bilgisayar yazılımının gelişmesine yardımcı olmak, belirli mimari ve kültürel problemleri aydınlatmak amacıyla araştırma yapılmıştır. Bilgisayar yazılımının ve Kerkenes'de ilerde yapılması düşünülen araştırmaların tasarımı GEOSCAN'den Dr. Lewis Somers tarafından yürütülmektedir (Şekil 20-21).

3. Bizans Dönemine Ait Keramiklerin Toplanması ve Etüd Edilmesi

Kale ve Kiremitlik bölgelerinden gelen Bizans dönemine ait keramiklerin toplanması ve etüd edilmesi halen Kuzey Anadolu'da Geç Roma ve Erken Bizans dönemi keramikleriyle ilgili doktora çalışması yapmakta olan Andrew Goldman tarafından üstlenilmiştir. Kerkenes keramikleri yayınlanmak üzere Bay Goldman tarafından hazırlanmıştır.

4. Uçurtma ile Hava Fotoğraflarının Çekilmesi

Rektifiye edilmiş fotoğraflardan hazırlanan mozağın tamamlanması için uçurtma ile hava fotoğrafları çekilmiştir.

SONUÇLAR

1. Yerleşim Alanlarının Ölçüm ve Belgelenmesi

Yamaçların dikliği, ana kayaların yüzeye yakınlığı ve yerleşim kalıntılarının erozyonu gibi lojistik nedelerle yerleşim alanlarının belgeleme çalışmaları sit alanının daha dik ve ulaşımı güç kısımlarında yoğunlaşmıştır. Bu alanlarda daha ilerki yıllarda kapsamlı bir jeofiziksel araştırma yapılması düşünülmemektedir. Yerleşim alanlarının belgeleme çalışmalarının yoğunlaştığı başka bir bölgede işlevsel ve mimari sorunlarının bulunduğu kamu yapılarıdır. İlk sonuçlar şekil 5-9'da gösterilmiştir. Sonuçların yorumlanması, yerleşim planlarının jeofiziki veriler ve rektifiye edilmiş fotoğrafları ile karşılaştırılması 1997-98 kış ve bahar aylarında devam edecektir. Ulaşım yolları, kentsel alt bölgeleme, su kaynakları ve bunların yönetimini gösteren şehir planı tamamlanma aşamasına gelmiştir. Şehir dinamiklerinin GIS'den yararlanılarak daha iyi anlaşılabilmesi için yapılan mekan analizleride devam etmektedir.

Bu sezonda yapılan çalışmalarla daha önce ortaya çıkan bazı noktalar kesinleşmiş bazıları ise açığa kavuşmuştur.

- (i) Şehrin yaşamına kesin bir son veren büyük yangın (?Krosüs tarafından MÖ.547 yılında) sırasında bütün kentsel alanlar kullanılıyordu.
- (ii) 1996'daki test açmalarında görülen büyük yangının yoğunluğu tüm şehirde aynıdır.
- (iii) Dik yamaçlarda bulunan duvar taş temelleri dışındaki hemen hemen bütün kalıntılar erozyonla yok olmuştur.

1996 yılında Anatolian Studies'de yayınlanan kapsamlı ön rapor sadece küçük bir kaç değişiklik gerektirmektedir. Fakat, devam edilen arazi çalışmalarından elde edilen verilerle bu rapor genişletilecektir. Rapor önemli noktalarda temel olarak doğrudur. Örneğin iç savunma duvarlarının bulunmayışı, yıkılma tarihi, mimari benzerlikler, yeni bir imparatorluk temeli açısından şehrin özelliği ve yönetim tarafından kent mekanının yerleşim adalarına ayrılmış ve surla çevrilmiş olması(=Kentsel Planlama).

2. Şehir Savunma Sistemi

Şehir savunma sisteminin parçasal planlar ve yazılı betimlemelerinden oluşan detaylı olarak belgelenmesi tamamlanmıştır (Şekil10-12).

Önemli bir buluntu ise, sur duvarının kuzeydoğu bölümünde yer alan yeni bir kapıdır, bu kapının ayrıntılı bir açıklaması aşağıdadır. Bu yüzden "Su Kapısı"nın gerçekte bir kapı olmadığı, fakat şehir surunun zayıf kaldığı bir noktada ek yapılarla kuvvetlendirilmiş bir kısmı olduğu sanılmaktadır. Eğer burada bir kapı var idiyse bu sadece bir yaya yolu olabilir. Böylece şehir kapılarının toplam yedi tane olduğu anlaşılmaktadır. Belki de bu sayının özel bir önemi vardır. Sur kapıları ile ilgili mimari sorular kısmen cevaplanmış, eğimli taş kaplama yüzeylerin(glacis) sur kapılarını nasıl çevrelediği anlaşılmıştır. Genel olarak; her kapının konumundan kaynaklanan doğal savunma avatajları ve topoğrafyasının,askeri tasarımının şekillenişindeki etkisi gözlenmiştir. Önemli bir sorun kapı açıklıklarının ortalama 8m. dolaylarındaki genişliği ve buna bağlı olarak kapı üst örtülerinin nasıl taşındığıdır. Kapılardan birinin kısmen temizlenmesi bu soruyu cevaplandırmada yardımcı olacaktır.

3. Anıtsal Kamu Yapıları Bölgesi

Saray kompleksi, Sülüklü Göl, kraliyet ahırları veya depolar, askeri alan, idari bölüm, "polo sahası" ve ilgili yapılardan oluşan yazılı ve çizimsel belgelenmesi tamalanmıştır.

Araştırma çeşitli tekniklerin birlikte uygulanması ile yürütülmüştür. Bunlar; hava fotoğraflarının yerde doğrulanması, yüzey üzerinde görülebilen duvarların işaretlenerek ölçülmesi ve jeofiziksel haritalar hazırlanmasına devam edilmesini içermektedir. Belirlenen amaçlar:a) Kapadokya Kapısı ile saray kompleksi arasındaki alanın daha önce hazırlanan jeofiziksel haritalarında görülen kalıntıların aynı alanın yeniden yorumlanmasını gerektirip gerektirmediğine kara verilmesi. b)Saray kompleksinin girişi olduğu düşünülen bölümün önünde bu alanın yeniden yorumlanmasını gerektiren başka kalıntılar bulunup bulunmadığının anlaşılması.

4. Buluntuların Konservasyonu, Çizimi ve Fotoğraflanması

Tüm sezonlardan elde edilen buluntuların konservasyonu konservator Simone Korolnik'in erken ayrılışına rağmen tamamlanmıştır. Yozgat Müze Müdürü Sayın Musa Özcan tarafından yürütülen Mercimek Tepe(Yozgat) kurtarma kazılarında çıkan az sayıdaki Erken Tunç Çağı dönemine ait bezekli keramiklerin temizlenmesi ve restorasyonu yapılmıştır

Kerkenes dağı buluntularının çizim ve fotoğraflanması tamalanmıştır. Digital bir makina ile çekilen fotoğraflar Kerkenes web sayfasında yayınlanmıştır. Ayrıca bölgesel araştırmadan elde edilen keramiklerde çizilmiştir. 1996 yılında ki deneme kazıları sırasında "dikmeli salon" dan çıkarılan ve bir tekerleğe ait olduğu sanılan demir buluntular detaylı bir biçimde incelenmiştir.

5. Jeofiziksel Araştırma

İki adet 40x40m. gridde 0,25m. paralel aralıklarla ve metrede 8 okuma yoğunluğundaki örneklemeyle yapılan jeomanyetik ölçüm; geliştirilecek yazılımlarda kullanılacak uygun veri düzenlemelerinin ve Kerkenes'de ilerki çalışmalarda kullanılacak örnekleme stratejisinin belirlenmesini sağlamıştır. Bu jeofiziksel işlem yazılımlarının geliştirilmesi Kerkenes dışında yapılacak olan çalışmalarda katkıda bulunacaktır. Şekil 20'de görülen veriler Dr.Lewis Somers tarafından arazi çalışmaları sırasında hazırlanmıştır. Bunların eski verilerle birlikte yeniden değerlendirilmesi yayına hazırlanan Geoplot 3. yazılımı ile devam ettirilmektedir. Bu çalışmalar sonunda verilerin daha iyi anlaşılır hale gelmesi ve daha önce görülemeyen bazı kalıntıların değerlendirilmesi beklenmektedir.

Detaylı ölçüm yapılan bu iki alanın seçiliş nedeni, 1996 yılında yapılan seyrek örnekleme ölçüm sonucunda iyi korunmuş yüzey altı kalıntılarının bulunduğu anlaşılmasıdır. Bu kalıntılarla ilgili veriler ne jeolojik özelliklerden nede yoğun yanmadan kaynaklanan ek sinyallerle engellenmemektedir. Bu alanların ikincisinde (Şekil 20b) ayrıca burada "dikmeli salon" bulunup bulunmadığı hipotezi test edilmiştir. Sonuç belirleyici olmamakla beraber olumsuzdur.

Yeni jeofiziksel verilerle eski arazi çalışmalarından elde edilen verileri birleştirerek ve bunları yüzey kalıntıları ile karşılaştırarak alan D'nin yeni bir planı çizilmiştir(Şekil 21).

6. Uçurtma ile Hava Fotoğraflarının Çekilmesi

Sit alanının rektifiye edilmiş fotoğraflarla hazırlanan mozağın tamamlanabilmesi için, eksik olan bazı hava fotoğrafları uçurtma ile taşınan bir fotoğraf makinası kullanılarak tamamlanmıştır. Bu yöntemin ilerde başka fotoğraflar içinde kullanılabileceği düşünülmektedir.

7. Jeomorfolojik ve Jeolojik Araştırmalar

Arazi çalışmaları kapsamında Kerkenes Dağı'nın jeolojik oluşumu ve yapısı hakkında araştırmalar yürütülmüştür.Granit kayaların ince kesitlere bölünerek yapılan incelemesi ve Kerkenes Dağı jeomanyetik araştırması ile ilgili jeolojik konuların analizi ODTÜ Jeoloji Bölümü'nde devam etmektedir. Jeoloji,hidroloji, bölgesel yerleşim özellikleri ve kent planlaması arasındaki ilişkiler incelenerek olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Kerkenes Dağı'nın jeomorfolojik evrimi burada bulunan

toprak türleri ile beraber değerlendirilmiştir. Böylece; şehrin yıkılışı ve terk edilmesinden sonra meydana gelen erozyonun nitelikleri incelenmiştir.

8. Geç Dönem Kalıntıları

Demir Çağı ile ilgili belgeleme çalışmalarından(Şekil 3-4) ayrı olarak Kale ve diğer geç dönem kalıntıları hakkında Anatolian Studies'de yayınlanmak üzere bir rapor hazırlanacaktır. Ayrıca Andrew Goldman tarafından Kale ve Kiremitlik bölgelerinde bulunan Helenistik-Bizans keramikleri hakkında bir rapor daha hazırlanmaktadır. Bu, yukardaki rapor ile birlikte veya ayrıca yayınlanacaktır.

9. Kitap

Kerkenes hakkında yayınlanacak olan kitap için yapılan çalışmalar devam etmektedir.

10. Mikromorfolojik Araştırma

Dr. Wendy Matthews 1996 yılında mikromorfolojik araştırma için topladığı örnekler üzerindeki çalışmalarını tamamlamıştır.

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, Kerkenes'de gelecekte yapılacak çalışmaların tasarlanmasında bu yöntemlerin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Kerkenes Dağ'n da başlayacak olan yeni araştırma döneminde detaylı bir sit yerleşim planı hazırlanacaktır. Bu amaçla geniş kapsamlı bir jeofiziksel araştırma sınırlı deneme kazılarında elde edilecek veriler yerleşim alanı belgeleme çalışmaları ve rektifiye edilen hava fotoğrafları ile bilgisayar ortamında karşılaştırılacaktır. Çağdaş teknoloji olanaklarını kullanan GIS analizleri ve geliştirilmiş dijital görüntüleme yöntemleri şehrin niteliklerini daha iyi anlamamızı ve araştırma sonuçlarını hem çağdaş hemde geleneksel yöntemlerle yayınlamamızı sağlayacaktır. Böylece Kerkenes Projesi kentsel yerleşimlerin ve doğal çevre üzerindeki insan etkilerini inceleyen, modern ve geleneksel yöntemlerle çalışan arkeolojik araştırmaların başında gelmeyi sürdürecektir. Elde edilen sonuçlar, büyük olasılıkla Med'ler tarafından kurulan ve daha önce önemi yeterince anlaşılamayan bir imparatorluk merkezi ile ilgili kanıtlar ortaya çıkararak Demir Çağı döneminde Orta Anadolu ve Yakın Doğu hakkında bilgilerimize yeni bir boyut getirmiştir. Şehrin benzersiz özellikleri bu yeni imparatorluğun kontrol mekanizmaları ve idealleri hakkında bilgi vermektedir. Kentsel kavramların belirsiz kalan çıkış noktaları büyük olasılıkla Anadolu dışında aranmalıdır. Doğu ile batı arasındaki kültürel ilişki ve alışveriş savunma sistemlerinin geliştirilmesi, kentsel planlama, dini yapılar ve mimari biçimleri içeren kentsel dinamiklerin anlaşılması ve beklenmeyen bir sanat geleneği içinde üretilmiş dekoratif amaçlı buluntular ile ortaya çıkmaktadır. Sonuçlar, Demir Çağı dönemindeki devlet ve imparatorlukların büyüklüğü ve etkileri hakkında yeni kanıtlar sunmaya devam ederken Orta Anadolu tarihindeki bir boşlukta doldurmaktadır. Bu sonuçlar 6. Yüzyılın tarihi coğrafyasının genişletilebileceği, yeniden değerlendirebileceği ve Akamanış gücünün hızla yayılış sebeplerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bir temel oluşturmaktadır.

PROJE YAYINLARI

Kerkenes Dag Home Page

[http:// www.metu.edu.tr/home/wwwkerklindex.html](http://www.metu.edu.tr/home/wwwkerklindex.html)

Demirci, S., Ertem, B.

1997. "Hitit Donem'ne Ait Bazi Seramik Parçalar Uzerinde Yapilan Bir calisma", *XII. Arkeometri Sonuclari Top/antisz*, 65-76.

Gates, M. -H.

1994. "Archaeology in Turkey", *AJA* 98.

1995. "Archaeology in Turkey", *AJA* 99.

1996. "Archaeology in Turkey", *AJA* 100, 308-309.

1997. "Archaeology in Turkey", *AJA* 101, 241-305 (271-2). Gurney, O. R.

1995. "The Hittite Names of Kerkenes Dag and Kusakli HOyuk", *AnSt XLV*, 69-7 1 Korolnik,

SN

1997. "The conservation of a carved ivory plaque", *Anadolu Medeniyeleri Muzesi. 1996)Jslhgs XL*, 173-196.

Summers, G.D.

1994. "Kerkenes Dag." *Research Reports 1994*. 18-20. BIAA.

1994. "Kerkenes Dag." 1993. *Anatolian Studies* 44: 15.

1997. "The Identification of the Iron Age City on the Kerkenes Dag in Central Anatolia." *Journal of Near Eastern Studies* 56.2: 81-94.

Summers, G.D. and Summers, M.E.F.

1994. "The Mountain Top City on Kerkenes Dag (Yozgat) in Cappadocia: Kapadokya'da Kerkenes Dagt (Yozgat) Uzerinde Bir Tepe Kenti." *Arkeoloji ye Sanat* 62-63: 2-20 and cover pictures.

1995. "Kerkenes Dag 1993", *XJL Arastzrma Sonuclari Toplantysz. 30 Mayıs .3 Haziran 1994 Ankara*. Ankara: 567-582.

1995. "Kerkenes Dag Survey Project." *Anatolian Archaeology: Reports on Research Conducted in Turkey* 1: 22-23.

1996. "Kerkenes Dag." *A nato/ian Archaeology. Reports on Research Conducted in Turkey* 2: 27-28.

1996. "Kerkenes Dag 1994", *XJIL Arasytirma Sonuclari Toplantisi. 29 Mayıs .2 Haziran 1995 Ankara*. Ankara Vol 1 99-122.

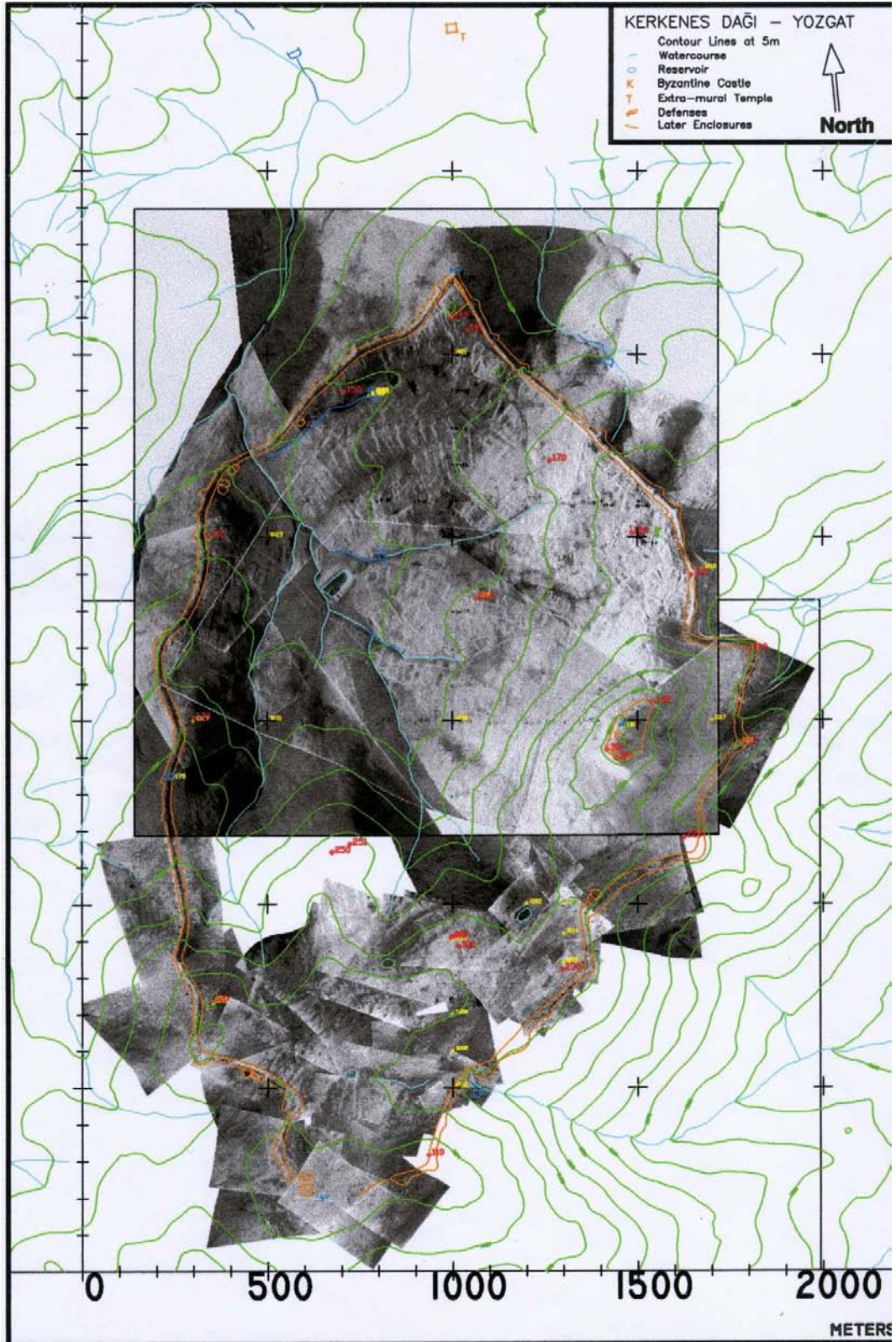
1997. "Kerkenes Dag 1995", *XIV Arastzrma Sonuclari Toplantysz: 27-31 Mayıs 1996 Ankara*. Ankara: Vol. II, 331-357.

Summers, GD., Summers, M.E.F. and Ahmet, K.,

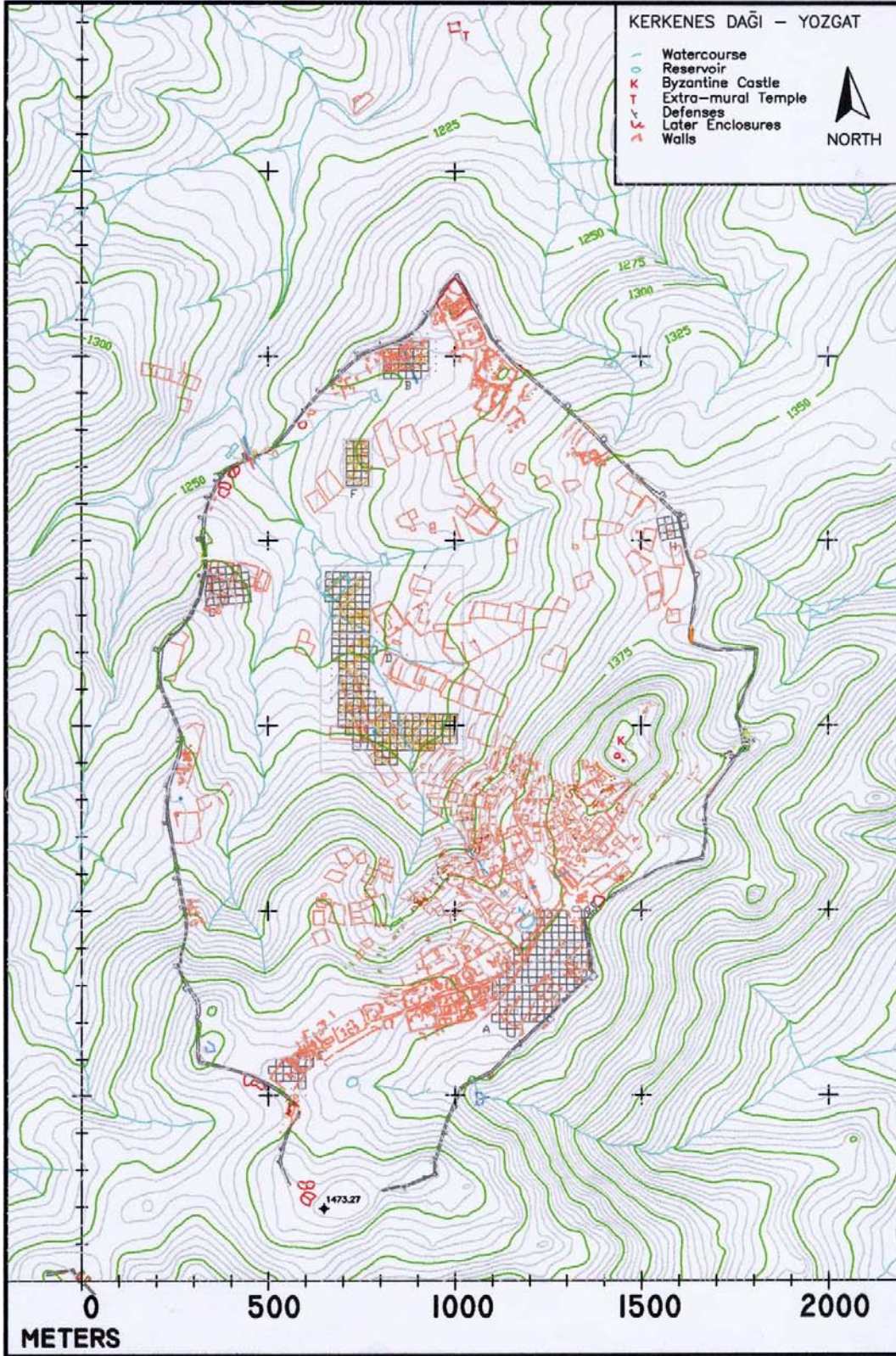
1995. "The Regional Survey at Kerkenes Dag: an Interim Report on the Seasons of 1993 and 1994". *A nato/ian Studies* 45: 43-68.

Summers, GD., Summers, M.E.F., Baturayoglu, N., Harmansah, O., McIntosh, ER.

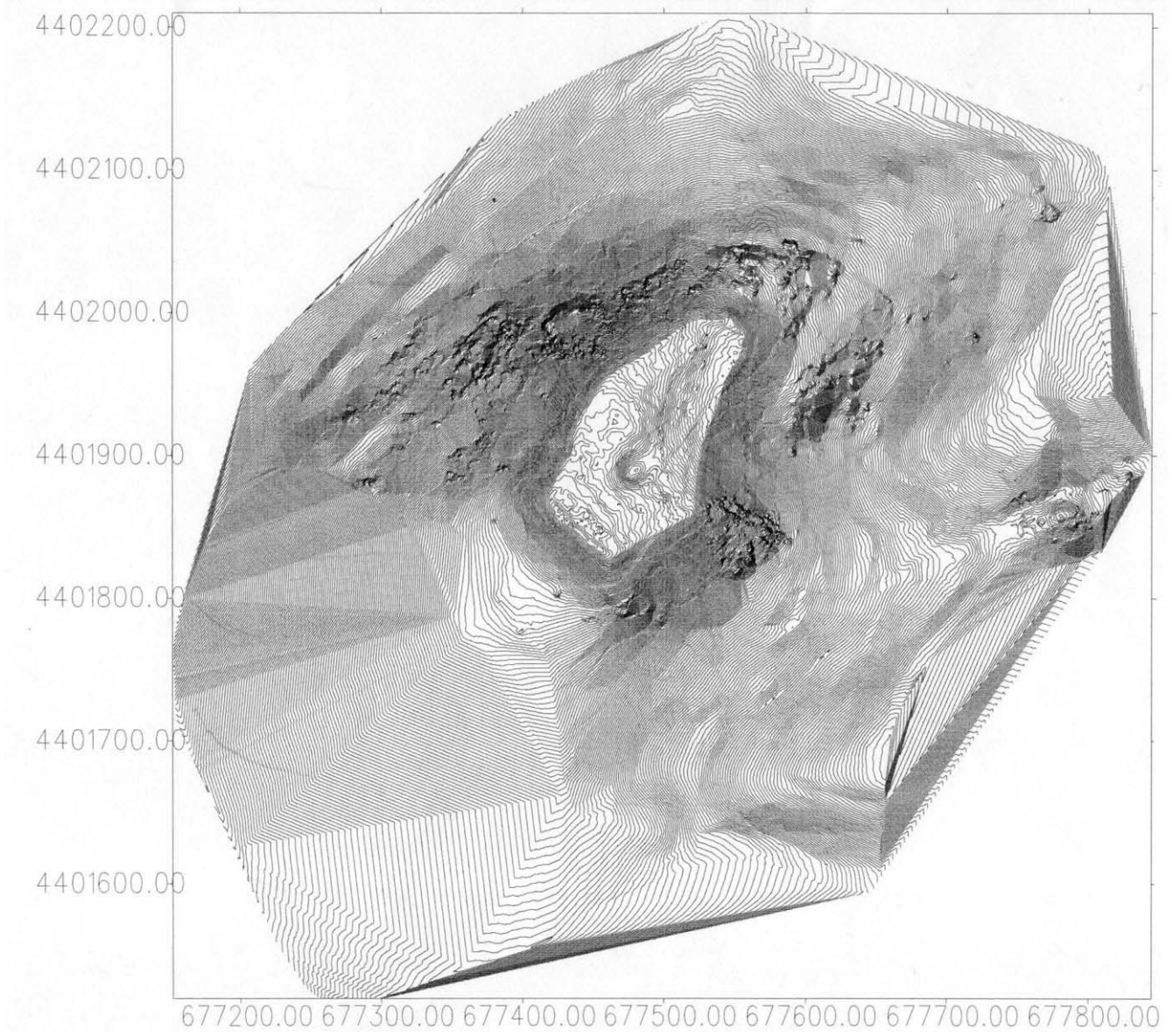
1996. "The Kerkenes Dag Survey, an Interim Report." *Anatolian Studies* 46: 201-234, Pls XXII-XL.

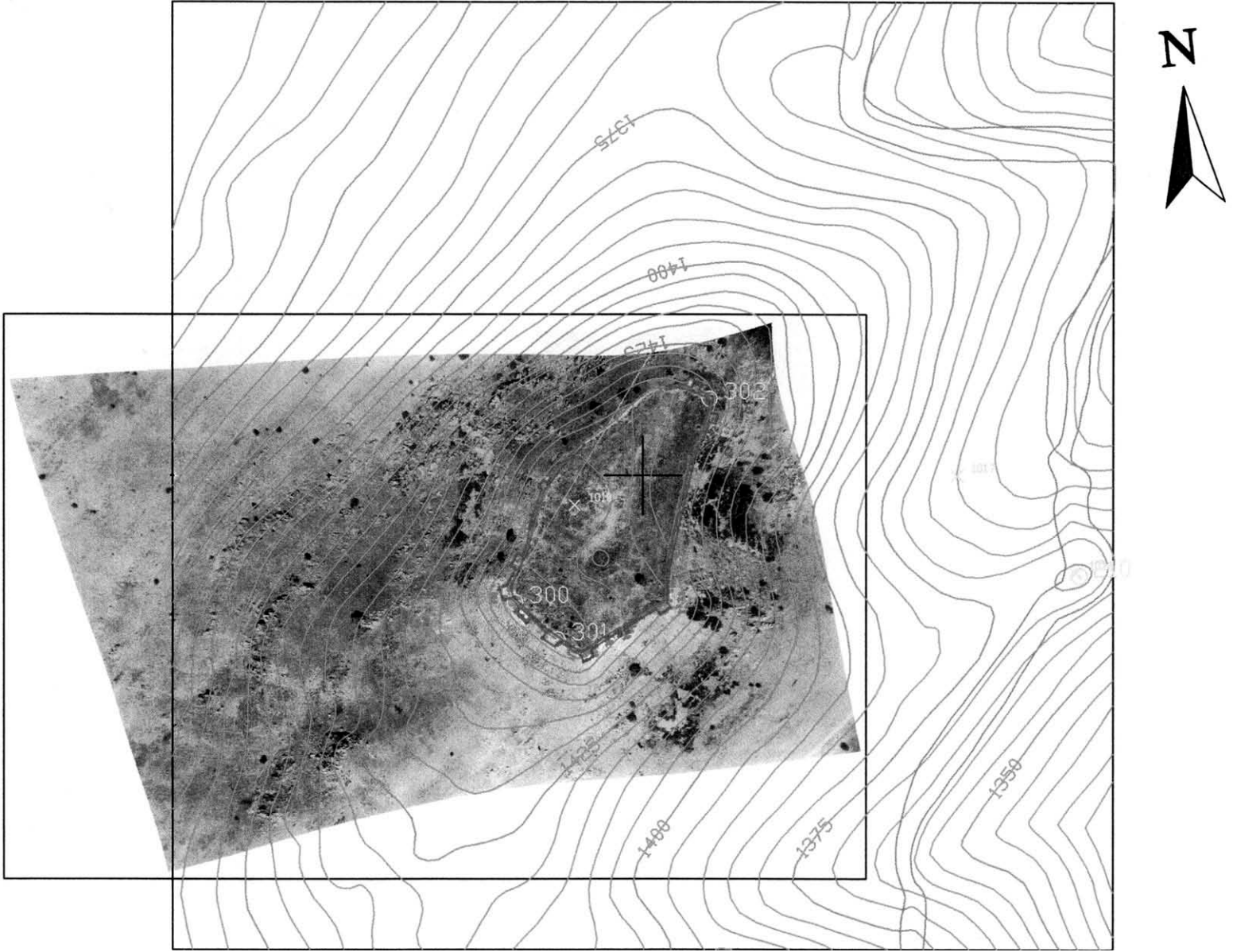
Şekil 1. Aerial V yazılımı kullanılarak rektifiye edilmiş balon fotoğraflarından oluşan mosağın digital baz harita ile çakıştırılmış hali.

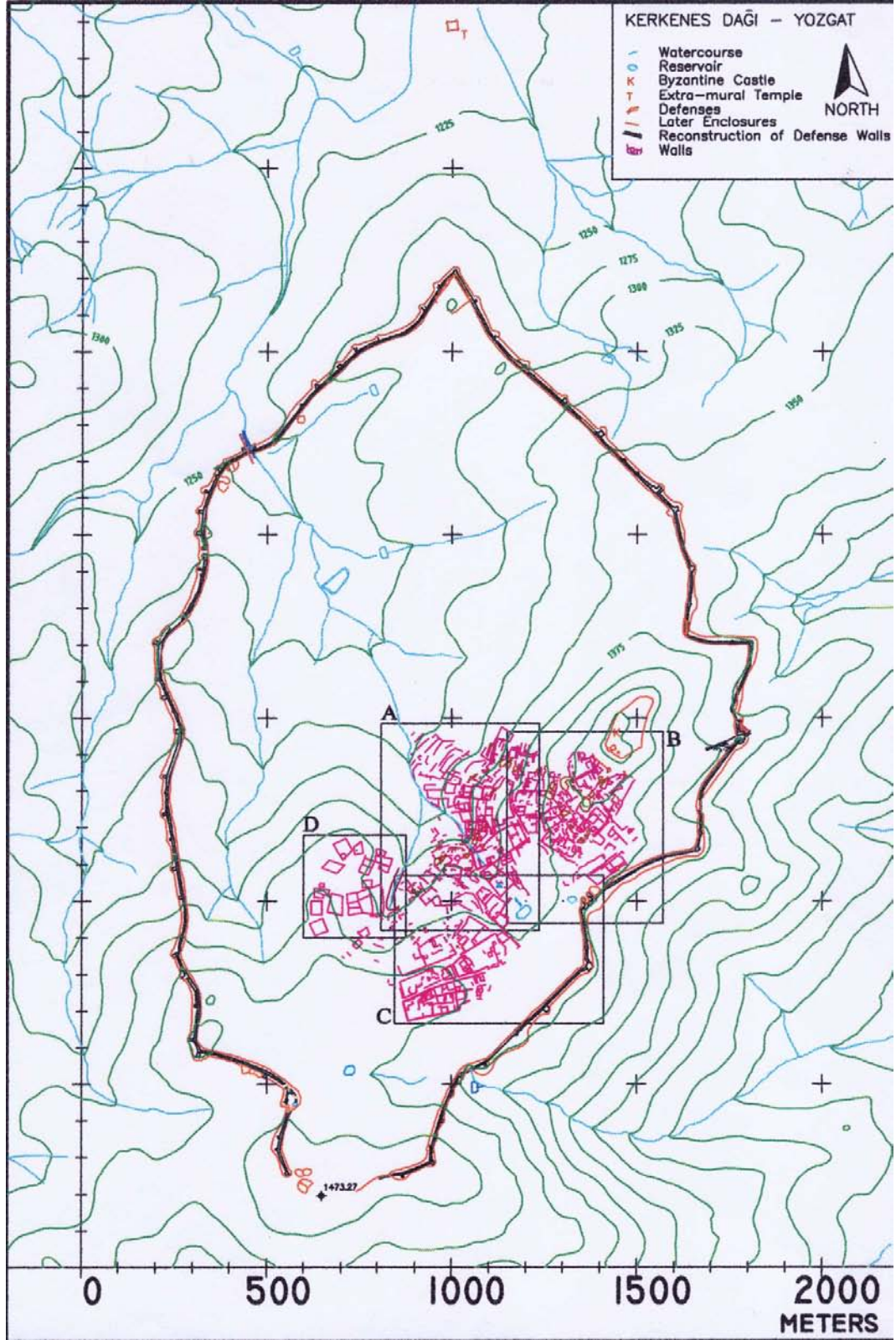
Şekil 2. 1997 sezonunda yapılan yerleşim alanlarının planlarının çizilmesi ve jeofiziksel araştırma sonucunda ortaya çıkan şehir planı. Bu veriler Şekil 1'deki harita yardımıyla çizilen şehir planını ile birleştirilmiştir.

Şekil 3.Kale ve yamaçlarının GPS ölçüm çalışmaları sonucunda ortaya çıkan topoğrafik haritası. Bu harita 10 gün içerisinde toplanan 17.000 okuma sonucunda hazırlanmıştır.

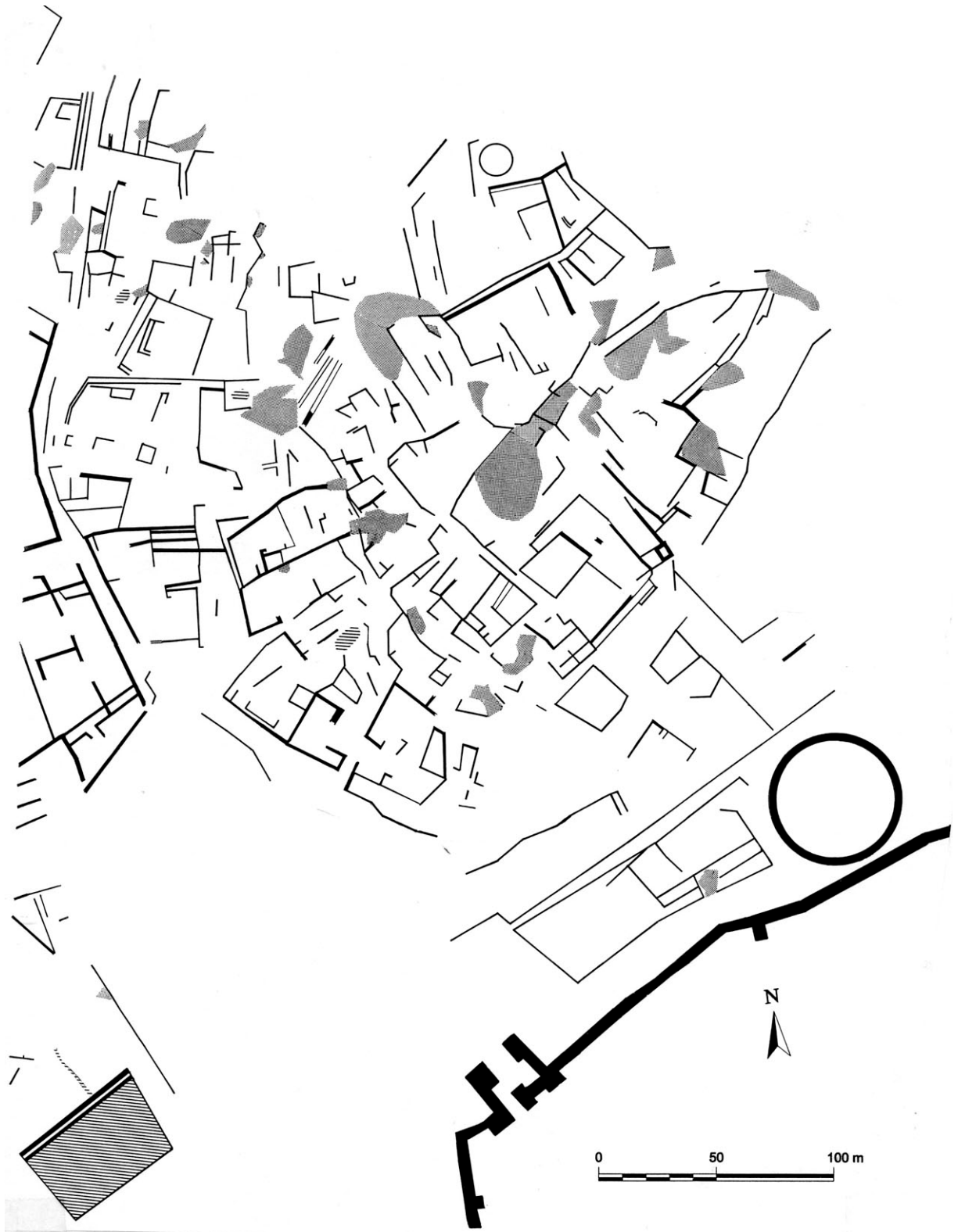
Şekil 4. Kale duvarlarının detaylı çizimi ve kontur planının rektifiye edilmiş balon fotoğrafının üzerine çakıştırılmış hali.

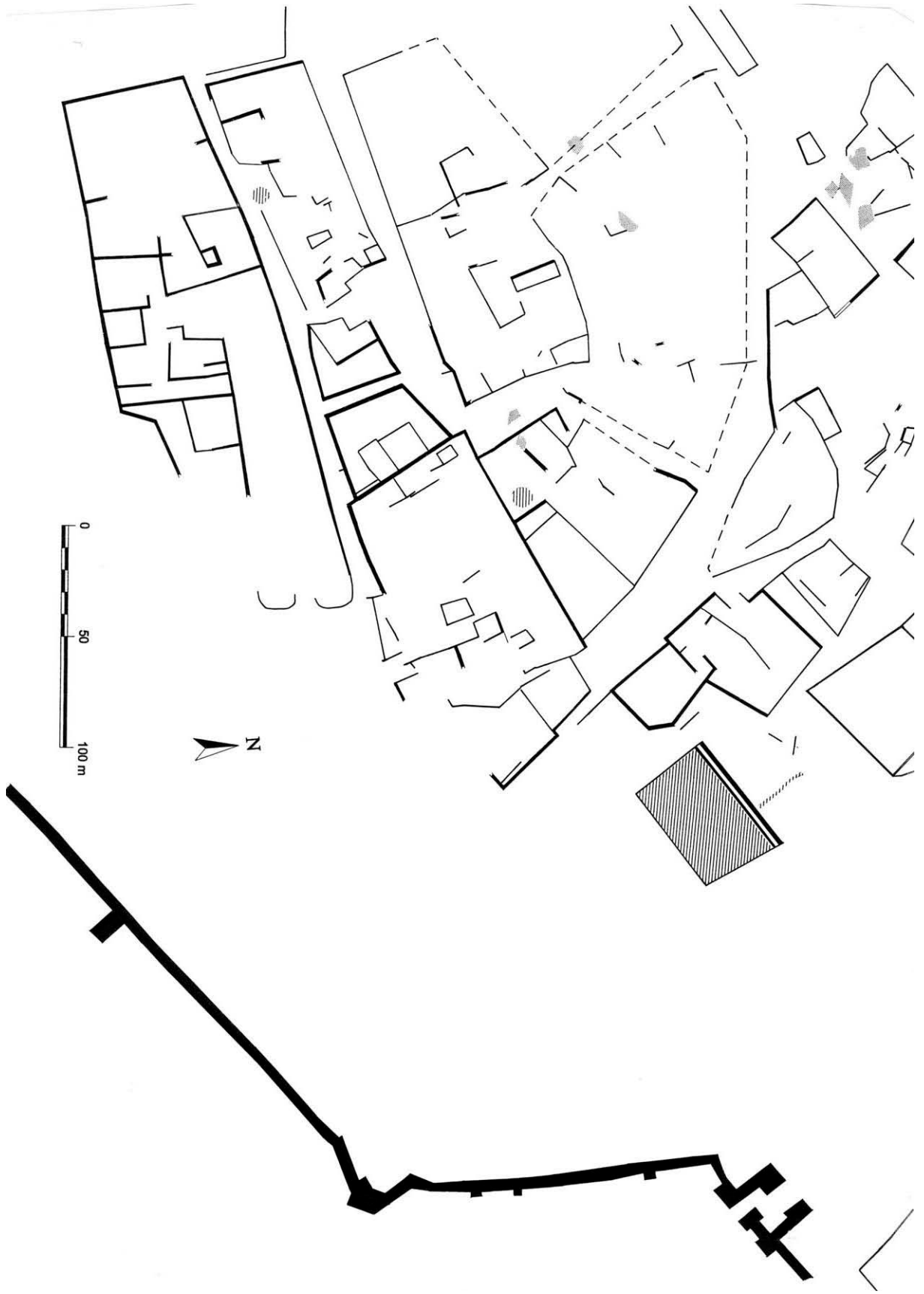
Şekil 5. Ana şehir planı. Şekil 6-9'un ve 1997 sezonunda yapılan yerleşim alanlarının belgelenmesi çalışmalarının yoğunlaştığı bölgelerin konumları belirtilmiştir.

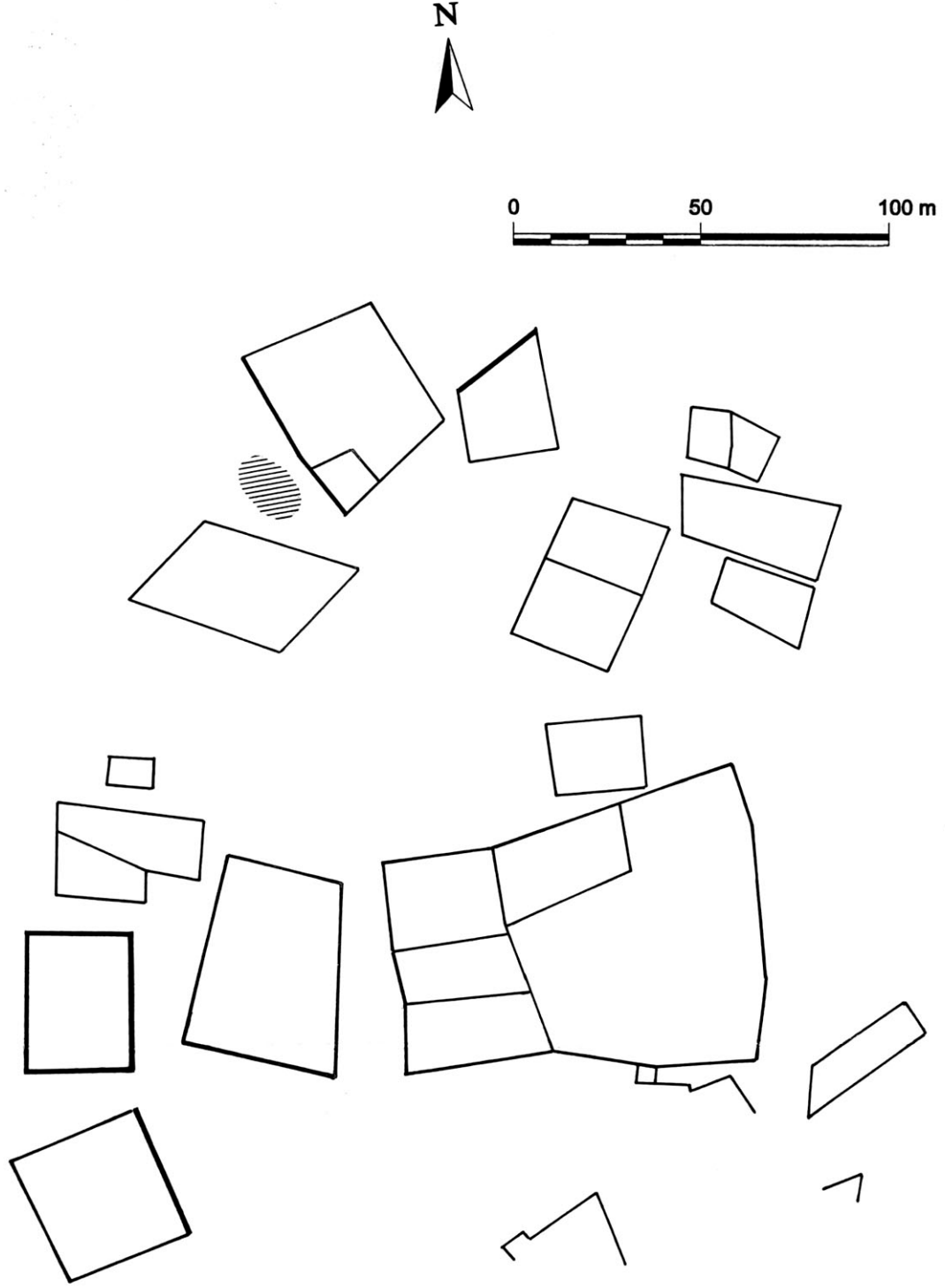
Şekil 6.(Şekil 5 Plan A) Çayın kuzeydoğusunda kalan bölge: Sağ altta Sülüklü Göl, Kale'nin alt tarafındaki dik yamaçların üzerindeki yerleşim adaları, taraslar, cadde ve geçitler. Çayın güneydoğusunda kalan bölge: anıtsal kamu yapıları bölgesi.

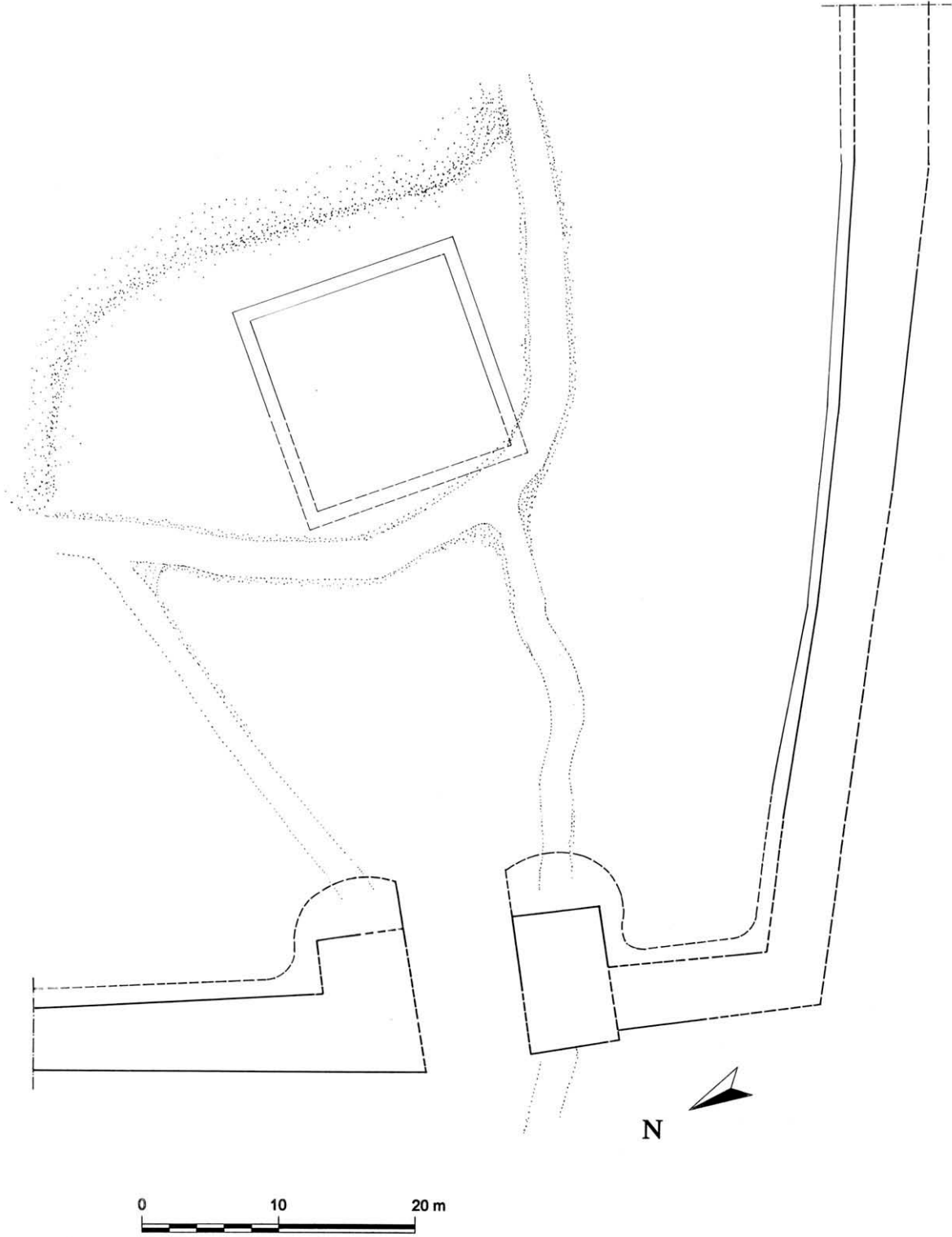
Şekil 7.(Şekil 5 Plan B) Sol altta Sülüklü Göl, alt ortada Kapadokya Kapısı, sağda yuvarlak hayvan ağılları, Kale'nin altında kalan dik yamaçlar üzerindeki yerleşim adaları, teraslar ve geçitler.

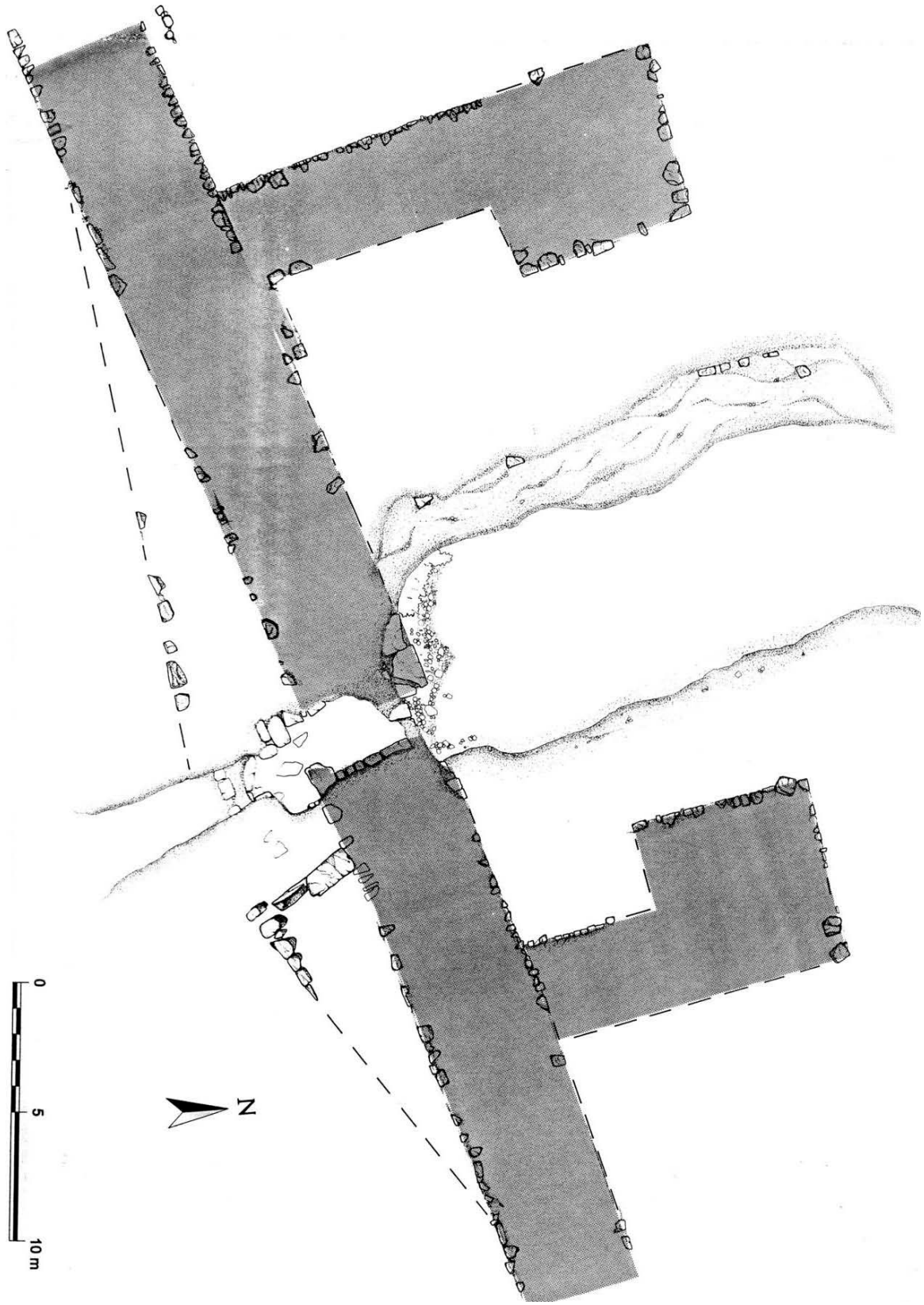
Şekil 8.(Şekil 5 Plan C) Ortada Sülüklü Göl, sağda Kapadokya Kapısı, sol altta Saray kompleksi; yerleşim adaları, teraslar ve caddelerle beraber.

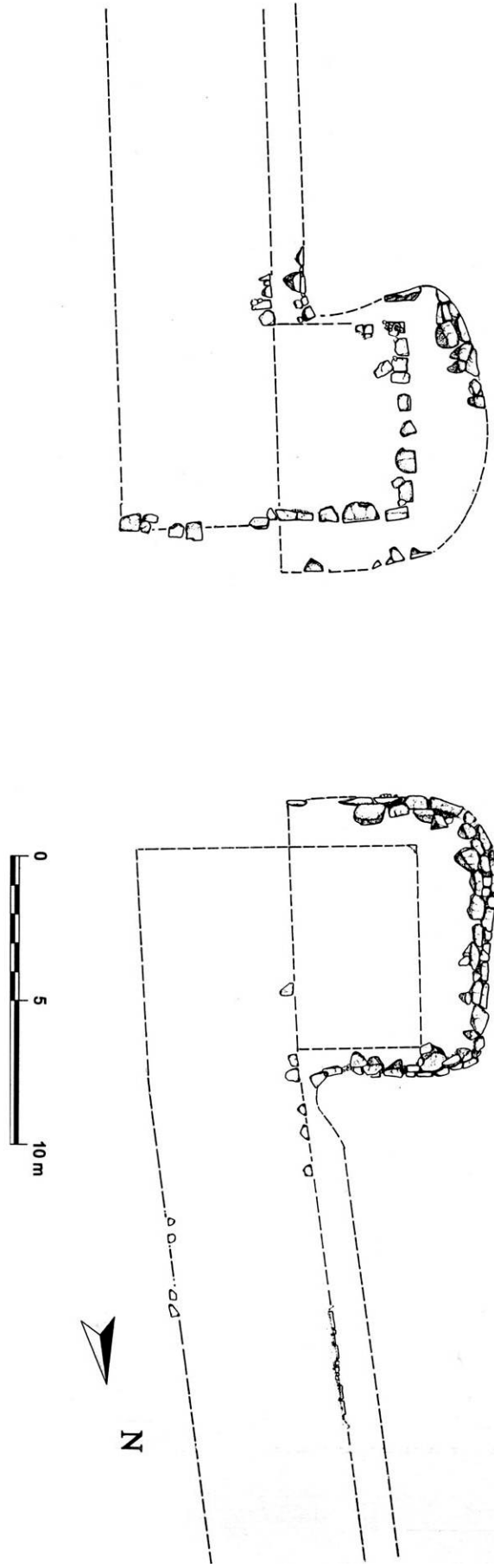
Şekil 9. (Şekil 5 Plan D) Şekil 8'deki planın kuzeybatısına düşen dik yamaçlar üzerindeki yerleşim adaları ve teraslar.

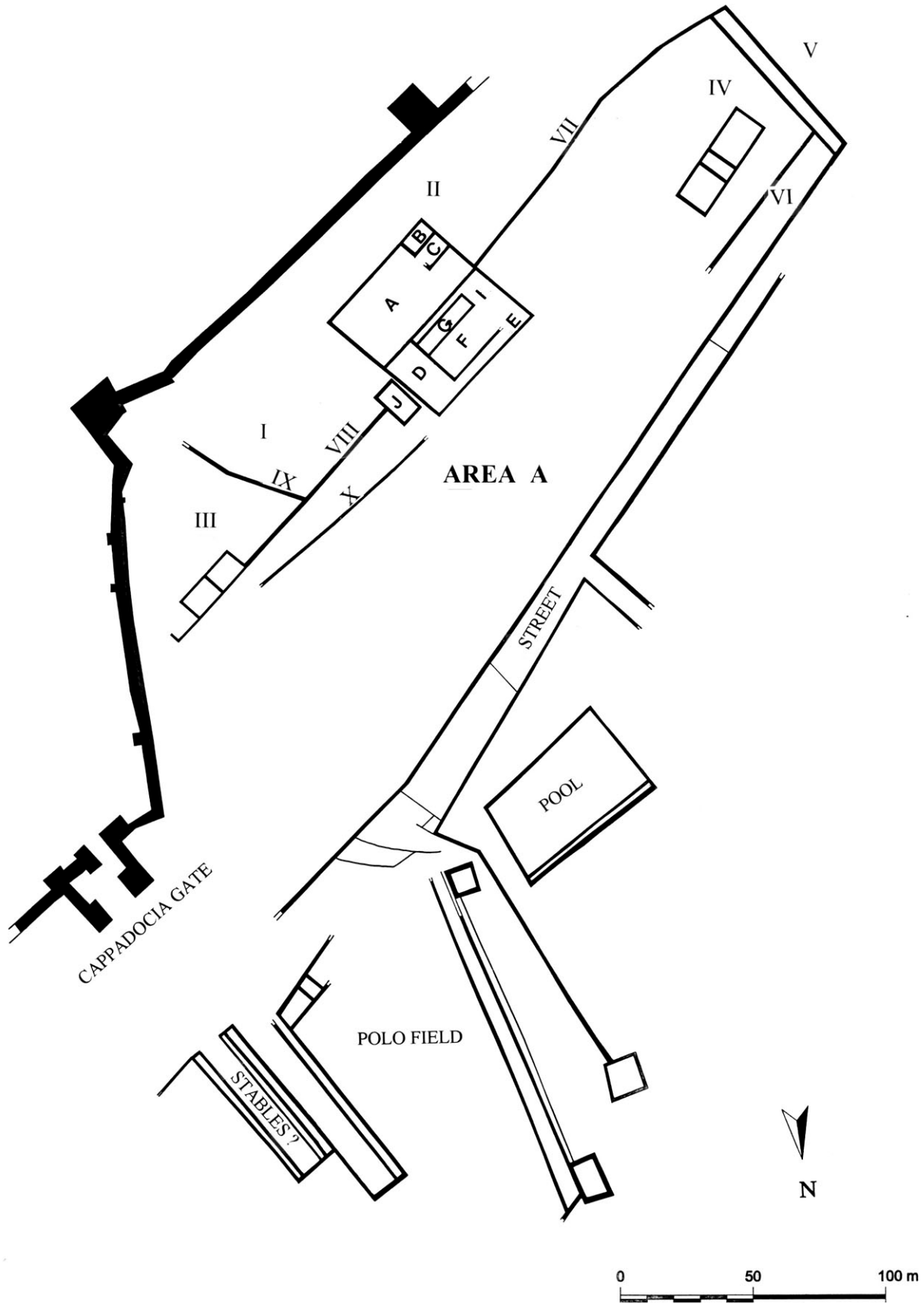
Şekil 10. Sur duvarının kuzeydoğusunda yeni bulunan kapının dış duvar yapısını ve kapı kulelerinin üzerinden geçen modern traktör yolunu gösteren planı. Yaklaşık olarak 8m. genişliğinde olan kapı aralığı kulelerden dökülen taşlarla dolmuştur.

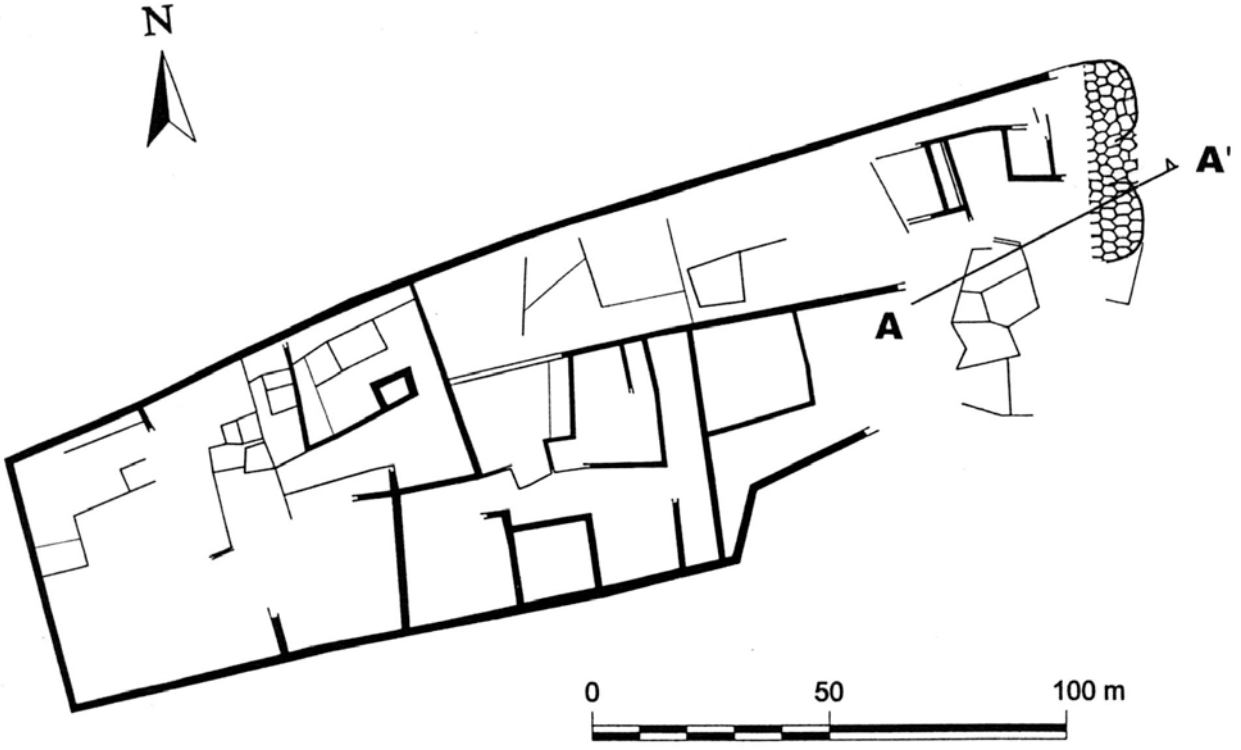
Şekil 11. "Su Kapısı"nın iç taş kaplama yüzeyini (glacis) ve dıştaki bendini gösteren planı. "Su Kapısı"nın dış taş kaplama yüzeyi(glacis) moloz altına gömüldüğünden tam olarak planı anlaşılammıştır. Ayrıca, bu yapının kapı olup olmadığı halen tam olarak bilinmemektedir.

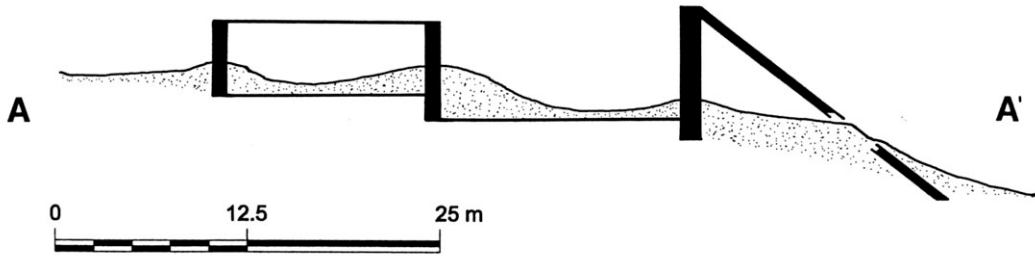
Şekil 12. Batı Kapısı'nın kulenin üç tarafını çevreleyen taş kaplama yüzeyini (glacis) gösteren planı.

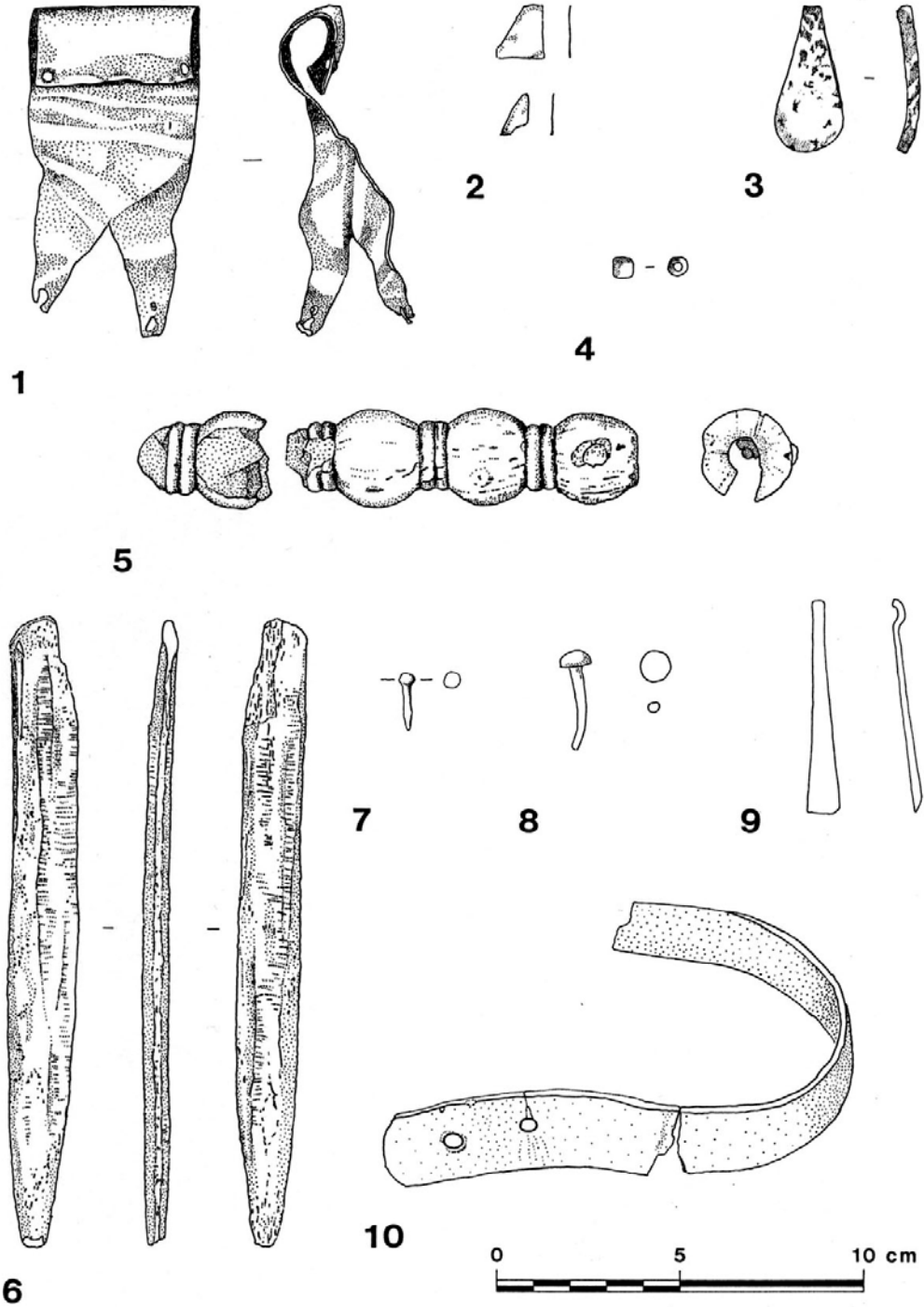
Şekil 13. Kapadokya Kapısını, şehir surunu ve kulelerini, askeri alanı, Sülüklü Göl'ü, "polo sahasını", kraliyet ahırları veya depoları içeren anıtsal kamu yapıları bölgesinin planı.

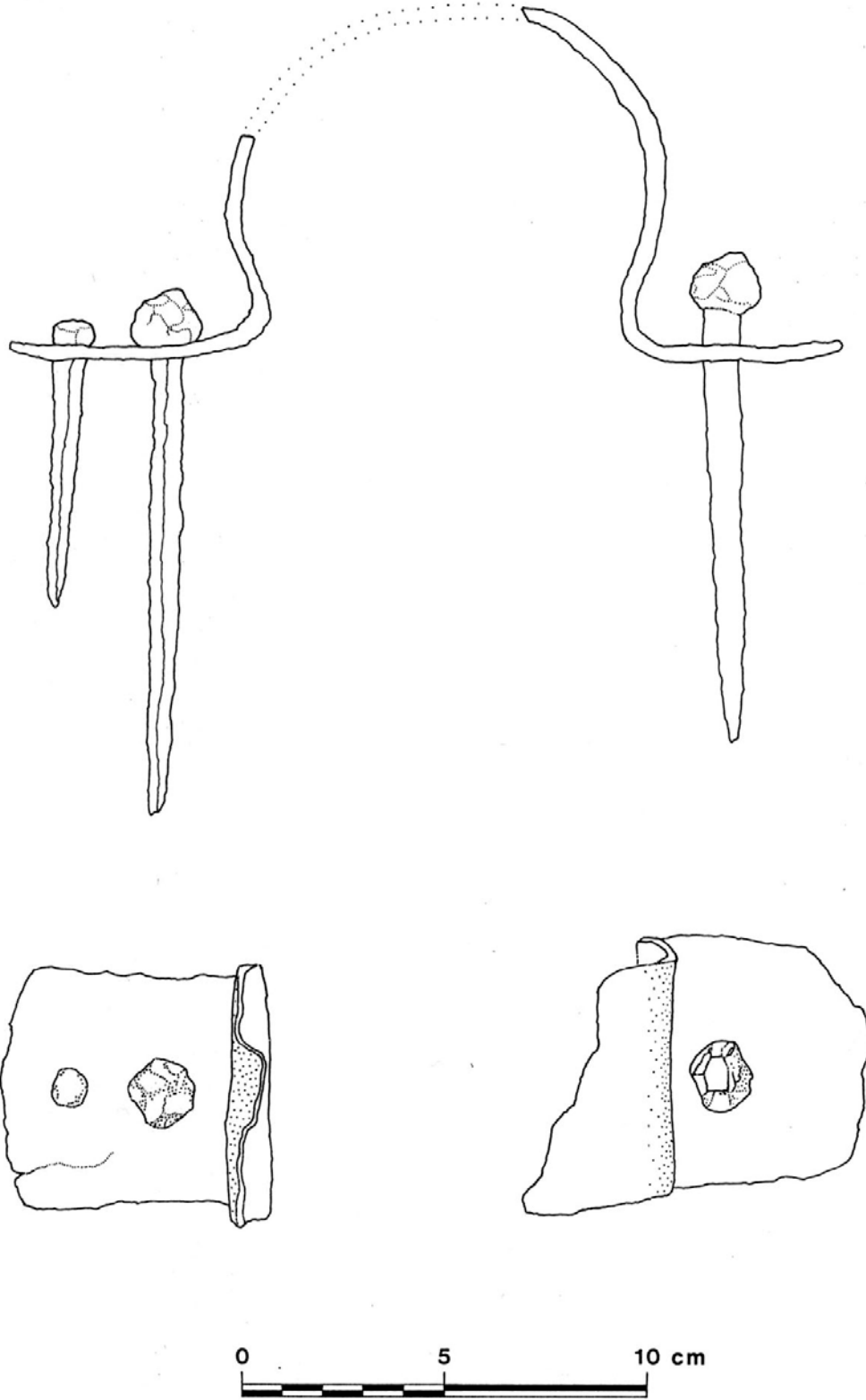
Şekil 14a. Saray kompleksinin ön cephe ve girişinin planı.

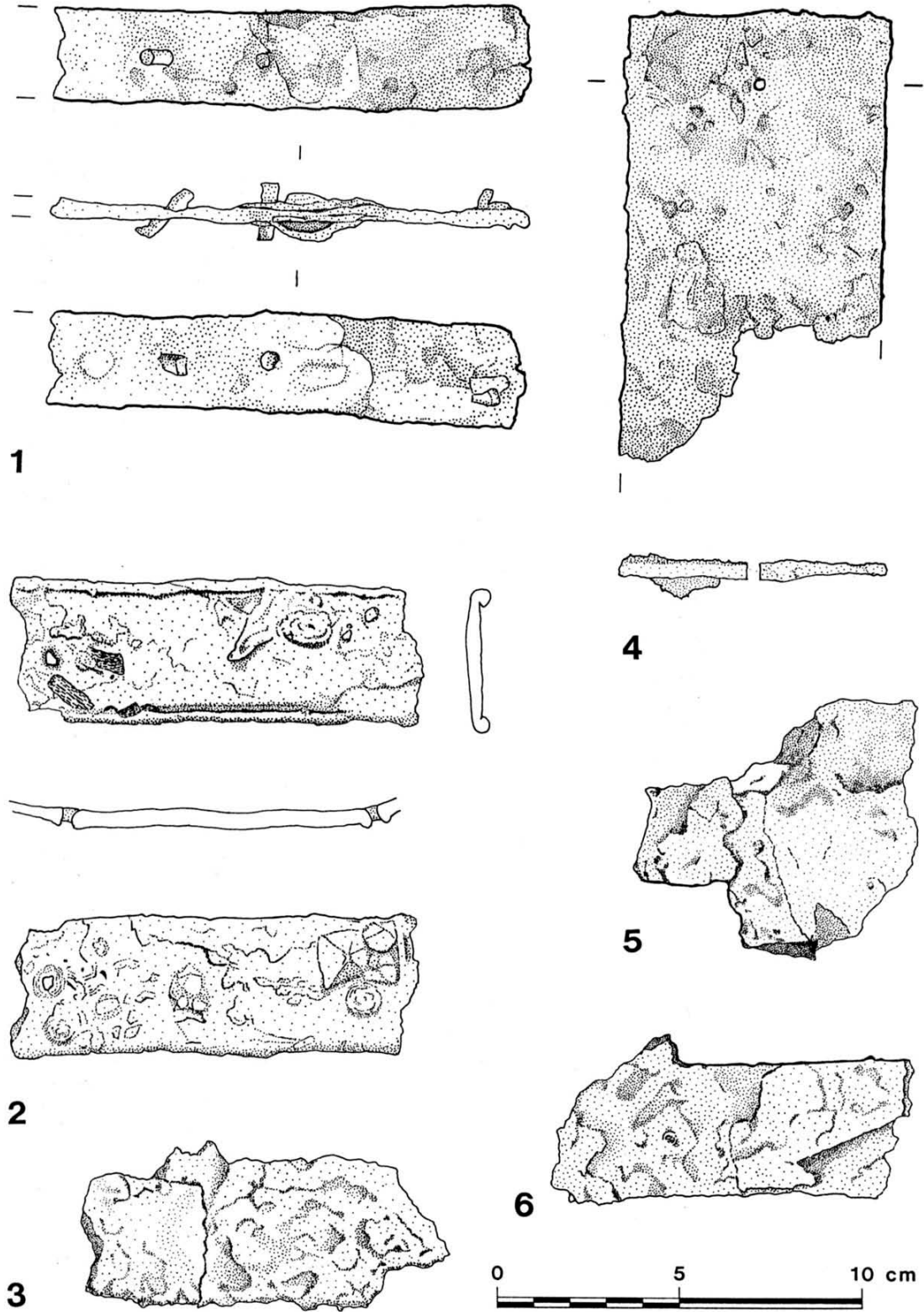
Şekil 14b. Saray kompleksinin mimari kesitinin rekonstruksiyonu.

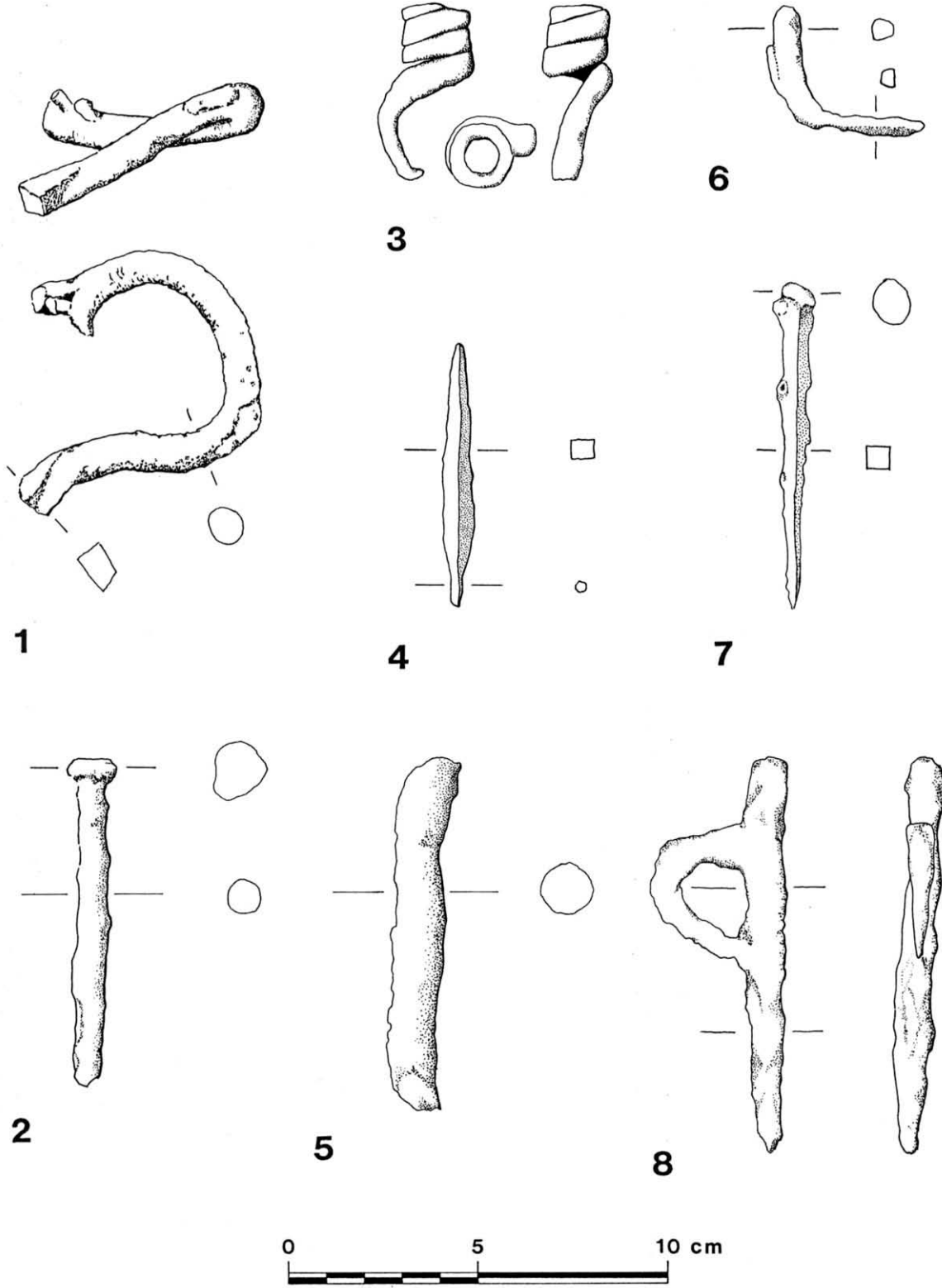
Şekil 15. 1996 test açmalarından çıkan çeşitli buluntuların çizimleri. 1. Altın süs eşyası; 2. Altın varak parçası, 3. Cam cila obje; 4. Cam cilasından yapılmış boncuk; 5. Fildişi sap; 6. Perdahlanmış kemik obje; 7-8. Bakır alaşımından yapılmış küçük çiviler; 9. Bakır alaşımından yapılmış cımbız; 10. Üstünde iki küçük delik açılmış bakır alaşımından yapılmış uzun parça (tamalanmamış).

Şekil 16. Saray kompleksindeki test açmasından çıkan, bir aracın parçası olduğu düşünülen büyük demir obje.

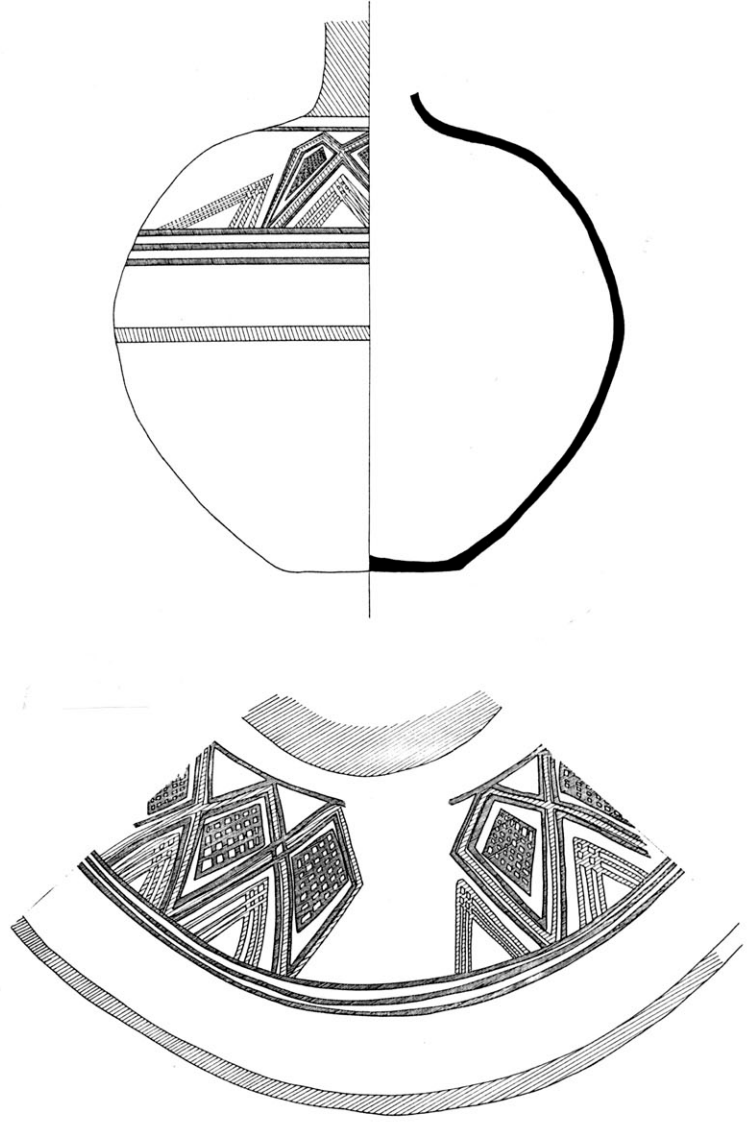

Şekil17. 1996 yılında açılan test açması TT15'den çıkan demir obje

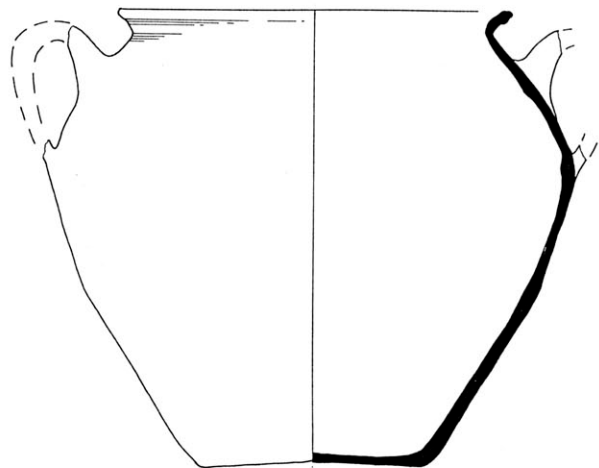

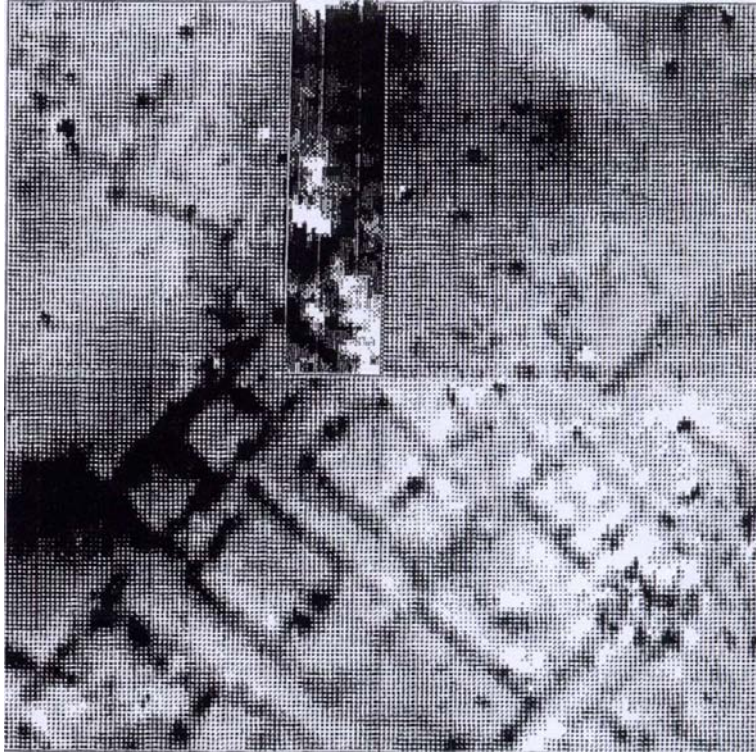
Şekil 18. 1996 test açmalarından çıkan çeşitli demir objelerin çizimleri.

Şekil 19a. Bezekli testi. Ölçek 1:4

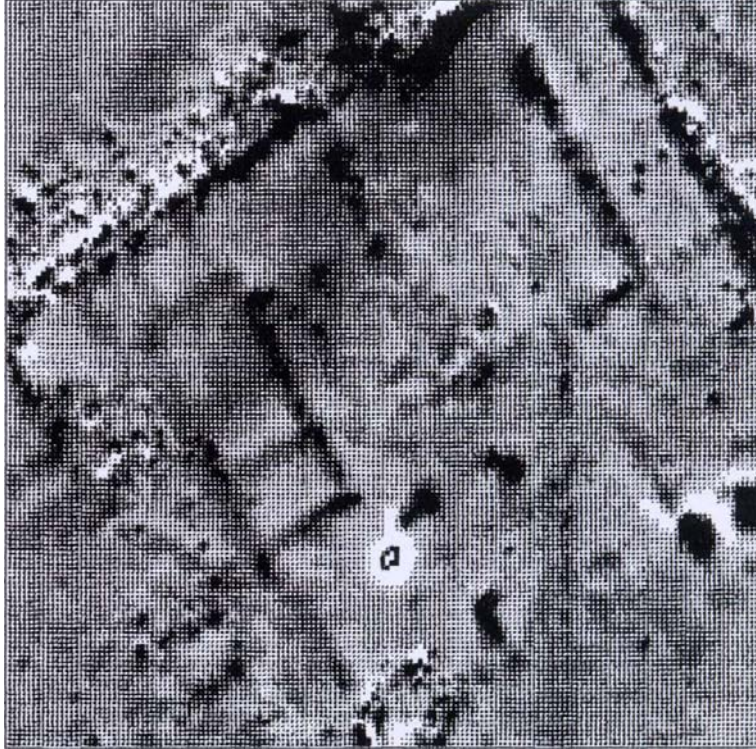

Şekil 19b. İki kulplu gri renkli güveç. Ölçek 1:4

Şekil20a. 40x40m.'lik gridin 0.25m aralıklarla ve metrede 8 okuma ile jeomanyetik ölçümü sonucunda ortaya çıkan haritası. Burada kapı dikmeleri yanmış iki odalı bir yapı dikkat çekmektedir.

Şekil 20b. 40x40m.'lik gridin 0.25m aralıklarla ve metrede 8 okuma ile jeomanyetik ölçümü sonucunda ortaya çıkan haritası. Haritada görülen beyazlık bizim koyduğumuz bir çividir.Sağda görülen geniş siyahlıklar yanmadan kaynaklanmış olabilir.

Şekil 21. Alan D'nin jeomanyetik ölçümlerin ve yüzey kalıntılarının birlikte yeniden yorumlanmasıyla ortaya çıkan planı. Bu *Anatolian Studies* 46 (1996)'da yayınlanmış olan Şekil 7 ve 9'un geliştirilmiş ve yerini alacak olan planıdır. Geoplot 3 yazılımı ile verilerin yeniden değerlendirilmesi bu plana yeni eklemeler yapılmasını sağlayacaktır.

